

Гомельскія Радыё

№ 49 (1827)
8 снежня 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЬЯНОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

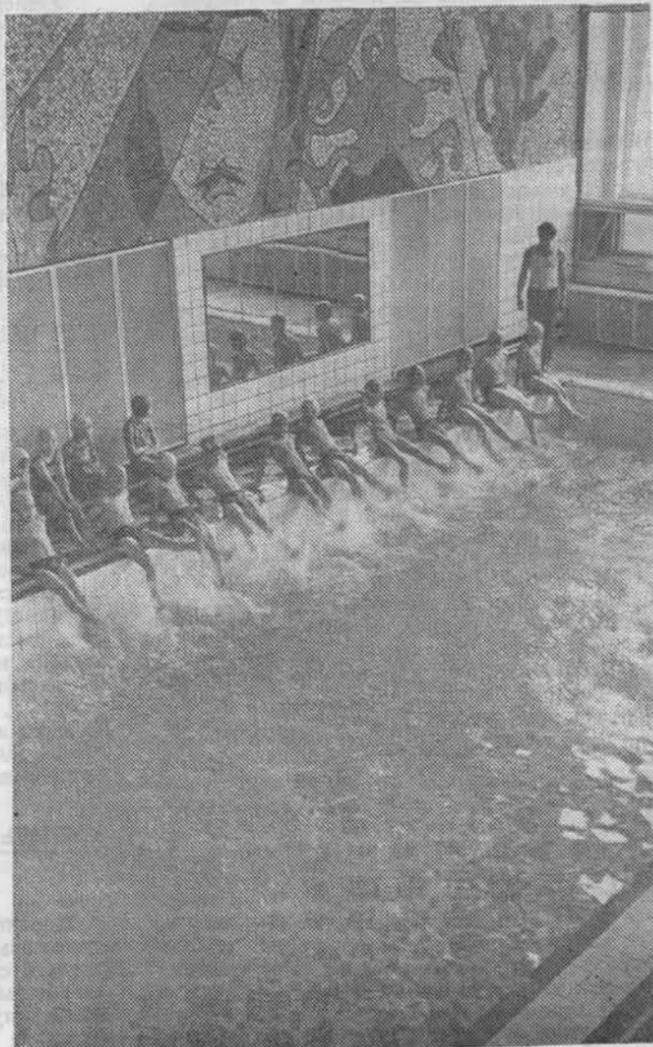
26 лістапада 1943 года ў ходзе Гомельска-Рэчыцкай аперацыі быў вызвалены ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў Гомель. 28 месяцаў знаходзіўся горад у акупацыі. Урон, нанесены яму фашыстамі, вылічаецца трыма мільярдамі рублёў.

Гомель сёння — гэта цэнтр высокаразвітага машынабудавання і металаапрацоўкі. Прамысловасць горада выпускае камбайны і станкі, вымаральныя прыборы і падшыпнікі, электраапаратуру і пусковыя рухавікі, мінеральныя ўгнаенні, шкло і многае, многае іншае. Прадукцыя экспартуецца амаль у 60 краін свету.

Гонар горада — «Гомсельмаш» — першынец беларускага сельскагаспадарчага машынабудавання. Пяцьдзiesiąт гадоў назад тут пачыналі са звычайнай саломарэзні. А зараз з канвеера прадпрыемства сыходзяць самаходныя кормаўборачныя камбайны КСК-100. Амаль 30 тысяч такіх машын працуюць на палетках калгасаў і саўгасаў. У адрас стваральнікаў гэтых камбайнаў прыходзяць удзячныя лісты ад вяскоўцаў.

НА ЗДЫМКАХ: цэх зборкі КСК-100; інжынеры-канструктары У. БАНАДЫКАУ, А. ТРЫСЦІНСКІ, В. КРЫЧАУЦОУ, М. ПАЛЯНЦА; раніцай — рабочыя, вечарам — артысты; у басейне «Гомсельмаш». [Як выглядаў Гомель сорак гадоў назад і як ён выглядае сёння — глядзіце здымкі на 5-й стар.]

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

АГРАПРАМЫСЛОВЫ КОМПЛЕКС: ГОД РАБОТЫ У НОВЫХ УМОВАХ

КАЛІ ЗАЦІКАЎЛЕНАСЦЬ АГУЛЬНАЯ

Адразу зазначым, што гаворка пойдзе пра справу абсалютна новую, раней невядомую нашай сельскай гаспадарцы, а дакладней — пра арганізацыю кіравання ёю. У пэўнай ступені гэта нават рэформа, правядзенне якой выклікана не нейкімі крызіснымі з'явамі, як спрабуюць сцвярджаць некаторыя заходнія саветолагі, а аб'ектыўнымі ўмовамі развіцця аграпрамысловага комплексу нашай краіны.

У Савецкім Саюзе завершана фарміраванне прынцыпова новага механізма кіравання аграрным сектарам і галінамі, звязанымі з перапрацоўкай, захаваннем і рэалізацыяй сельскагаспадарчай прадукцыі. Нізавыя, базавыя званні гэтай сістэмы названы раённымі агра-

прамысловымі аб'яднаннямі, скарачана — РАПА. У іх склад увайшлі ўсе калгасы і саўгасы, якія знаходзяцца на тэрыторыі раёна, а таксама прадпрыемствы і арганізацыі, якія абслугоўваюць сельскагаспадарчую вытворчасць, забяспечваюць вёску тэхнікай і ўгнаеннямі, закупляюць і перапрацоўваюць яе прадукцыю. Усе яны сталі працаваць цяпер па агульным плане. А дзейнасць іх ацэньваецца ў залежнасці ад таго, колькі прадуктаў, у якім выглядзе і якой якасці паступіць у продаж.

РАПА — калектыўны орган кіравання. Кіруе ўсімі гаспадаркамі, прадпрыемствамі і арганізацыямі, што ўваходзяць у склад аб'яднання, Савет прадстаўнікоў. Як правіла, гэта стар-

шыні калгасаў і дырэктары саўгасаў (яны звычайна складаюць большасць), а таксама кіраўнікі прадпрыемстваў і арганізацый, якія функцыянуюць у сістэме РАПА. Усе яны захоўваюць гаспадарчую самастойнасць, правы юрыдычнай асобы і ведамасную прыналежнасць. Аднак у сваёй дзейнасці кіруюцца перш-наперш рашэннямі Савета аб'яднання.

Звернемся да канкрэтнага прыкладу. Нясвіжскае РАПА (Мінская вобласць) аб'ядноўвае 11 калгасаў 4 саўгасы, 9 прадпрыемстваў і арганізацый па нарыхтоўцы і перапрацоўцы сельскагаспадарчай прадукцыі, раённыя аддзяленні «Сельгастэхнікі» і «Сельгасхіміі», філіялы абласных упраўленняў па будаўніцтву дарог, узвядзенню

вытворчых і грамадзянскіх аб'ектаў. Усяго 38 самастойных гаспадарча-разліковых падраздзяленняў. Аднак аднаго столькі ж і прадстаўнікоў у Савецкім аб'яднанні, на чале якога стаіць першы намеснік старшыні выканкома раённага Савета народных дэпутатаў Мікалай Жук. Па ўсіх пытаннях, якія тычацца дзейнасці структурных падраздзяленняў РАПА, рашэнні прымаюцца пры большасці галасоў адкрытым галасаваннем.

— Стварэнне РАПА, — лічыць Мікалай Жук, — своечасовая і слушная мера. Раней калгасы і саўгасы, дзе вырабляецца сельскагаспадарчая прадукцыя, і прадпрыемствы, якія займаюцца яе перапрацоўкай і рэалізацыяй, кіраваліся ў сваёй дзейнасці перш за ўсё ўласнымі інтарэсамі. Скажам, ідзе ўборка бульбы: земляробы імкнуцца прама з-пад камбайна ўвесць ураджай (за выключэннем насення) здаць нарыхтоўчыкам. А тыя не прымаюць яго без папярэдняй прасушкі і сарціроўкі. Патрабаванне быццам бы абгрунтаванае, аднак калі ўлічыць, што падчас уборкі ў калгасах і саўгасах ня-

ма лішніх рук, да таго ж не ўсе гаспадаркі поўнасцю забяспечаны прыстасаванымі для апрацоўкі ўраджаю памяшканнямі і механізмамі, дык атрымаецца, што і тыя, і другія маюць рацыю. Тым не менш узаемныя прэтэнзіі не паскараюць, а толькі тармозяць справу.

Але самы галоўны недахоп, на думку Мікалая Жука, у тым, што ўсе званні аграпрамысловага комплексу арыентаваліся ў сваёй дзейнасці не на канчатковы, а на прамежкавы вынік. Калгасы і саўгасы больш клапаціліся пра тое, каб выканаць уласны план паставак сельскагаспадарчай прадукцыі дзяржаве. А як і што будзе з ёй далей — гэта іх амаль не займала. Ці возьмем «Сельгастэхніку». Сваю работу яна часта планавала без уліку таго, якай тэхніка і ў якіх гаспадарках патрабуе рамонт. Для яе важна было выканаць загадзя вызначаны аб'ём рамонтных работ на пэўную суму. Тое ж самае і будаўнікі: у першую чаргу браліся за выгядныя для іх працы і любімыя праўдзі і няпраўдзі ўхіляліся ад збудавання аб'ектаў, якія ім не «па-

падзеі • людзі • факты

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

Мінскую вобласць наведла дэлегацыя акругі Патсдам Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Госці з брацкай краіны пабывалі ў Салігорску і калгасе «Рассвет» Любанскага раёна, наведалі Смалявіцкі раён. Партыйныя актывісты з ГДР сустрэліся таксама з рабочымі Мінскага фарфоравога завода, пазнаёміліся з іншымі прамысловымі і гандлёвымі прадпрыемствамі беларускай сталіцы.

НА ЗДЫМКУ: дэлегацыя на Мінскім фарфоравым заводзе.

ДЭЛЕГАЦЫЯ ЯПОНСКИХ ЖАНЧЫН

У сталіцы рэспублікі на працягу двух дзён знаходзілася дэлегацыя жанчын Японіі на чале з намеснікам старшыні прафсаюза настаўнікаў гэтай краіны Кадзука Хасігуці. Дэлегацыя прымала ўдзел у праішоўшай у Маскве савецка-японскай сустрэчы, прысвечанай ролі жанчын у барацьбе за мір, супраць ядзернай зброі, за разрадку і раззбраенне. У саставе дэлегацыі — прадстаўнікі нацыянальнага прафсаюза настаўнікаў, Таварыства японска-савецкай дружбы, Японскага жаночага кангрэса, Лігі сацыялістычнай моладзі і іншых арганізацый.

З гасцямі з Японіі сустрэлася намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Сняжкова.

Члены дэлегацыі наведалі Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, дзе агледзелі экспазіцыю, сустрэліся з былымі партызанамі і падпольшчыкамі.

У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі адбылася гутарка, у якой прынялі ўдзел жанчыны — грамадскія дзеячкі рэспублікі, вучоныя, журналісты, педагогі. Дэлегацыя наведала мінскую сярэднюю школу № 6, рэспубліканскі інтэрнат персанальных пенсіянераў. Госці з Японіі зрабілі паездку ў Хатынь, дзе ўсклалі кветкі да Вечнага агню мемарыяльнага комплексу.

МІНСКАЕ МЕТРО

ЗАВЕРШАНЫ ГОРНАПРАХОДЧЫЯ РАБОТЫ

У будаўнікоў Мінскага метрапалітэна — святая і снежня яны завяршылі горнапраходчыя работы на збудаванні першай чаргі метро. Пракладзена амаль адзінаццаць кіламетраў тунеляў. Цяпер на ўсіх васьмі станцыях ідуць аддзелачныя, спецыяльныя мантажныя і пуска-наладачныя работы. На ўсёй даўжыні трасы вядзецца ўкладка пастаяннага пуці.

На месцы апошняй збойкі адбыўся мітынг.

З вялікай працоўнай перамогай будаўнікоў метрапалітэна гарача павіншавалі Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР і Савет Міністраў рэспублікі.

УЗНАГАРОДЫ

«МАСКВІЧ» — НАВАТАРУ

12 рацыяналізатарскіх прапаноў, з якіх 9 ужо ўкаранёна ў вытворчасць, у актыве фрэзероўшчыка Брэсцкага электрамеханічнага завода Георгія Буцько. Каб скараціць страты рабочага часу, ён авалодаў сумежнай прафесіяй заточніка. Вялікую эканомію часу дае распрацаванае ім прыстасаванне для фрэзеравання зубоў і пазоў вырабаў.

За час работы на заводзе Буцько навучыў прафесіі фрэзероўшчыка 12 чалавек, ён лічыцца лепшым настаўнікам моладзі.

Як майстар высокага класа і рацыяналізатар, які ўнёс вялікі ўклад у хутчэйшае асваенне новых вырабаў, Георгій Буцько быў удзельнікам ВДНГ нашай краіны. Ён узнагароджаны аўтамабілем «Масквіч».

НА ПРАМЫСЛОВАЙ АСНОВЕ

ЗАВОД У ВЁСЦЫ

У гаспадарках Горацкага раёна ствараюцца філіялы прамысловых прадпрыемстваў, падсобныя вытворчасці і цэхі. У калгасе «17 партз'езд» у вёсцы Аўсянка будзецца прадпрыемства па апрацоўцы футра і вырабу рэчаў з яго. Цэх па апрацоўцы футра ўжо дзейнічае. Сыравіну сюды пастаўляе, у асноўным, звераферма калгаса.

У будучым годзе ў калгасе «Шлях Леніна» ў вёсцы Маслак і намечана адкрыць цэх па вырабу рабочага адзення. Ён забяспечыць спецадзеннем не толькі сваіх механізатараў і жывёлаводаў, але і рабочых з іншых гаспадарак раёна. Працаваць у цэху будзе мясцовая моладзь.

ДЛЯ НАШАГА ДОМА

ПАЧАТАК БІЯГРАФІ

Выпускам якасна новай прадукцыі пачалася біяграфія фабрыкі, якая здадзена ў эксплуатацыю ў аб'яднанні «Мінск-мэбля». У гасцінных гарнітурах «Жураўлік», якія сышлі з яе канвеераў, няма характэрных для мяккай мэблі апошніх гадоў прамавугольных форм. Усе прадметы з гэтых набораў вызначаюцца папулярнай цяпер акругласцю і плаўнасцю ліній. Такімі іх зрабіў пенаполіурэтан, які тут першымі ў галіне пачалі выкарыстоўваць у якасці ўнутранай «начыні» канап і крэслаў. Тыя ж рысы возьме ў спадчыну і гарнітур павышанай камфортнасці «Вяснянка», які з'явіцца на патоку ўжо ў студзені. З выхадам фабрыкі на праектную магутнасць, да канца 1985 года, аб'яднанне на трэць павялічыць штогадовы выпуск моднай мэблі.

КЛОПАТЫ АБ ЧАЛАВЕКУ

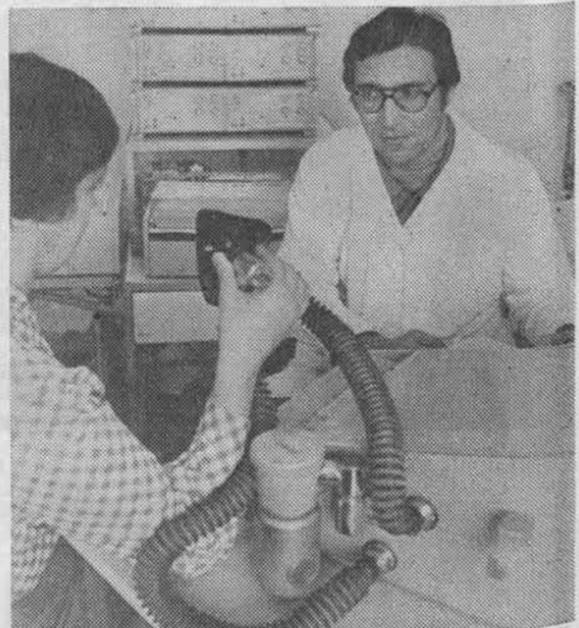
ЦЭНЫ ЗНІЖАНЫ

Пераканаўчым сведчаннем клопату Савецкай дзяржавы пра далейшы рост дабрабыту савецкіх людзей стала значнае зніжэнне рознічных цэн на шэраг вырабаў і тавараў, якое ЦК КПСС і Савет Міністраў СССР прызналі неабходным правесці з першага снежня гэтага года.

Прадугледжана зніжэнне рознічных цэн: на дываны і дывановыя вырабы — у сярэднім на 20 працэнтаў; на вырабы з каракуля — у сярэднім

на 30 працэнтаў, са шкурак норкі і собіаля — у сярэднім на 26 працэнтаў; на тэлевізары каларовага адлюстравання амаль усіх марак і перанасныя чорна-белага адлюстравання — у сярэднім на 17 працэнтаў; на радыётавары і халадзільнікі бытавыя асобных марак — у сярэднім на 13—15 працэнтаў; на кінафотаапаратуру — у сярэднім на 19 працэнтаў і на некаторыя іншыя культтавары ў сярэднім на 25 працэнтаў; на кварцавыя нарочныя гадзіннікі са стрэлачнай індывідуальнай — у сярэднім на 30 працэнтаў. Агульная сума зніжэння рознічных цэн у разліку на год складзе 2,6 мільярда рублёў.

Па меры стварэння неабходных умоў для павелічэння вытворчасці спажывецкіх тавараў і зніжэння іх сабекошту будуць і ў далейшым зніжацца рознічныя цэны.

«Як лячыць без лякарстваў» — гэтую праблему з поспехам вырашаюць урачы і спецыялісты паліклінікі № 1 горада Віцебска, у якой створана аддзяленне аднаўленчага лячэння. Яно мае на мэце комплекснае, сістэмнае рэабілітацыйнае лячэнне хворых з траўматычным, кардыялагічным, неўралагічным і пультаналагічным профілем. Не так даўно пачаў працаваць кабінет спелеатэрапіі, за дзявямі якога пацыент аказваецца нібыта ў пачыры. Павебра тут насычана пылападобнай соллю і аказвае добры ўплыў на людзей з лёгачнымі захворваннямі. Можна, не выходзячы з паліклінікі, «пабываць на Каўказе», наведваюшы кабінет з «высакгорным кліматам». Тут лечаць захворванні сардэчна-сасудзістай сістэмы.

НА ЗДЫМКУ: урач У. ЧАРАМНОУ рыхтуе апаратуру да работы.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

ЛАГОЙСК. Прынята рашэнне аб стварэнні дзяржаўнага заалагічнага заказніка «Антонана» ў Лагойскім раёне Мінскай вобласці.

На тэрыторыі новага заказніка агульнай плошчай 76,8 гектара водазідца многія рэдка і каштоўныя жывёлы, але асабліва вальготна адчуваюць сябе ў гэтых месцах бабры.

ГРОДНА. Расчыніў дзверы новы трохпавярховы будынак Гродзенскага палітэхнікума. Ён прыцягвае сваёй архітэктурнай выразнасцю. На другім паверсе размясцілася актова залы. Шматлікія аўдыторыі зручныя і прасторныя.

дыходзілі», хаця, цалкам магчыма, для агульнай справы яны былі важнейшыя за ўсе іншыя.

РАПА выкараняе гэтую раз'яднанасць і няўзгодненасць у вырашэнні праблем. Мы ўжо адзначалі, што ўсе звонкі, якія дзейнічаюць у сістэме «поле—спажывец», арыентаваныя цяпер на канчатковы вынік. Менавіта ад таго, як забяспечваецца насельніцтва прадуктамі харчавання, а прамысловасць — сельскагаспадарчай сыравінай, будзе залежаць і ацэнка работы кожнага падраздзялення, і памер матэрыяльнага ўзнагароджання. Таму тая ж «Сельгастэхніка» не менш калгаса зацікаўлена цяпер у выкананні плана паставак прадукцыі дзяржаве. Адным словам, кожнае прадпрыемства, кожная гаспадарка ў такой сітуацыі будзе імкнуцца рабіць сваю справу з улікам агульных інтарэсаў.

Кіраўнікі прадпрыемстваў і арганізацый, якія ўваходзяць у склад раённых аграпрамысловых аб'яднанняў, рэгулярна даюць справаздачы Савету РАПА аб выкананні імі планаў і заданняў па вытворчасці, закупцы, захаванню, вывазцы і перапрацоўцы сельскагаспа-

дарчай прадукцыі, па пастаўках машын, абсталявання, мінеральных угнаенняў... Адпаведна гэтаму прымаюцца неабходныя рашэнні. РАПА таксама мае права распараджацца часткай сродкаў гаспадарак, накіроўваць іх на будаўніцтва першачарговых аб'ектаў у раёне. Гэта, як правіла, новыя перапрацоўчыя заводы, аб'екты сацыяльна-бытавога прызначэння, дарогі.

Тэрмін дзейнасці раённых аграпрамысловых аб'яднанняў пакуль што задужа малы, каб даваць усебаковую ацэнку іх эфектыўнасці. Тым не менш, ужо зараз можна ўпэўнена гаварыць пра вялікі шэраг станоўчых бакоў новай сістэмы кіравання, яе плённае ўздзеянне на сельскагаспадарчую вытворчасць і іншыя, звязаныя з ёю галіны.

З такой думкай пагаджаецца і кіраўнік Нясвіжскага РАПА Мікалай Жук. Хаця механізм гэтага аграпрамысловага аб'яднання яшчэ не да канца адладжаны, але першыя вынікі абнадзейваюць. Сёлета раён рэалізаваў сельскагаспадарчай прадукцыі значна больш, чым у мінулым годзе. Ураджайнасць збожжавых павысілася

на 42 працэнты. Прычым сабекошт іх знізіўся.

Што ж тычыцца статыстыкі па рэспубліцы, дык назавём такую лічбу: калгасы і саўгасы Беларусі за першую палову гэтага года атрымалі прыбытку на 26 працэнтаў больш, чым за такі ж перыяд летась. Да таго ж новая сістэма кіравання аграпрамысловым комплексам дазволіла ліквідаваць некаторыя ведамствы і службы, якія дубліравалі адно аднаго. У выніку гэтага па рэспубліцы вызвалілася каля чатырох тысяч аграномаў, інжынераў, эканамістаў і г. д., якія перайшлі працаваць у калгасы і саўгасы. Гэта важна і для гаспадарак, якія адчуваюць недахоп вопытных спецыялістаў, і самім спецыялістам, бо праца ў калгасе ці саўгасе і цікавей, і аплатаваецца лепш.

Але гэта далёка не ўсё. Мы чакаем большага плёну ад новай сістэмы кіравання аграпрамысловым комплексам. І падставы для такога аптымізму ў нас ёсць. Пра гэта пераканаўча сведчаць першыя вынікі гаспадарання ў новых умовах.

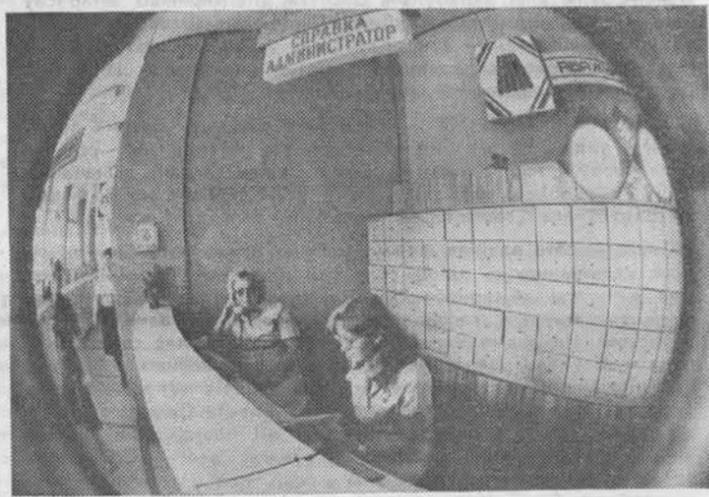
Ігар ГЕРМЯНЧУК.

Магазін «Тэхніка ў быццё» карыстаецца вялікай папулярнасцю. Завітаўшы сюды, вы зможаце купіць усё неабходнае для вашай кватэры, пачынаючы ад звычайнага цвіка і канчаючы халадзільнікам навейшай маркі. Любую рэч тут можна спакойна разгледзець, даведацца, хто яе вырабіў, падабраць патрэбную форму і расфарбоўку. Калі ж у пакупніка ўзніклі нейкія пытанні ці яму папросту цяжка выбраць з вялікай колькасці тавараў менавіта тое, што патрэбна, можна звярнуцца ў даведначную службу магазіна. Ахвотна дапамогуць вырашыць любую праблему і прадаўцы.

НА ЗДЫМКАХ: прадавец Ірына РУСАК дапамагае выбраць патрэбны тавар; пакупнікі каля стэнда з прадукцыяй Лідскага заводу электравырабаў; даведначная служба магазіна.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

РОБАТ-ГАСПАДАР ПЕЧЫ

Без апаскі даверылі робатам крохкія шкляныя вырабы майстрыхі Барысаўскага крышталёвага заводу імя Дзяржынскага. Жалезныя «рукі» спраўна замяняць жаночыя.

Горача «дыхаюць» вялікія печы для адпальвання шкла. Хаваці сухага паветра рвуцца да столі. Душна — нават расчыненыя насцеж вокны мала памагаюць. Працаваць тут нялёгка. Як-ніяк прадпрыемству пайшоў 85-ты год. Вядома, за гэты час многае пабудавана нанова, праведзена карэнная рэканструкцыя, укаранены прыборы-аўтаматы. Але рабочыя месцы ля печаў доўга заставаліся самымі «гарачымі кропкамі» прадпрыемства.

Некалькі разоў заводскія рацыяналізатары спрабавалі вырашыць гэтую праблему. Спадзяваліся на цеплаізаляцыйныя матэрыялы, шчыты. У нейкай меры яны памаглі. Усе разумелі: добра б вывесці людзей з цеплавой зоны. Аднак хто зойме іх месцы? Можна работы? Але ні на падобных прадпрыемствах краіны, ні ў сусветнай практыцы механічных памочнікаў чалавека, які мае справу з крохкім шклом, яшчэ не было.

Некалькі гадоў група наватараў пад кіраўніцтвам галоўнага інжынера прадпрыемства А. Каралы і галоўнага канструктара М. Баскінды працавала над праблемай. І ў выніку створаны робататэхналагічны комплекс.

Разлікі паказваюць: механічныя памочнікі ў чатыры разы перасягаюць па прадукцыйнасці самых спраўных работніц.

В. ГЛОД.

САЦЫЯЛІСТЫЧНАЯ І БУРЖУАЗНАЯ МАДЭЛІ СПАЖЫВАННЯ

ЦІ ПРЫНОСІЦЬ ПРАГРЭС ШЧАСЦЕ ЛЮДЗЯМ?

Праблема прагрэсу чалавечтва ўжо на працягу стагоддзяў прыцягвае ўвагу філосафаў, сацыёлагаў і іншых вучоных. У чым асаблівасць распрацоўкі гэтай праблемы сёння? Карэспандэнт Агенцтва друку Навіны Булат ЗАБІРАЎ гутарыць з вядомым савецкім філосафам Аляксандрам ЦЫПКО.

— Што з'яўляецца галоўным у марксісцкай тэорыі прагрэсу, што вызначае яе аснову?

— Гуманістычная сутнасць. Ні развіццё прадукцыйных сіл, ні абагульненне сродкаў вытворчасці, ні класавая барацьба, ні нават лёс рабочага класа не былі для навуковага сацыялізму мэтай і сэнсам грамадскага прагрэсу. Каштоўнасцю гісторыі для марксізму быў толькі сам чалавек з яго інтарэсамі і імкненнямі. На практыцы гэта азначае стварыць для ўсіх людзей такія ўмовы жыцця, пры якіх, як сказаў Ф. Энгельсам, «кожны атрымае магчымасць свабодна развіваць сваю чалавечую прыроду, жыць са сваімі блізкімі ў чалавечых адносінах і не баяцца насільнага разбурэння свайго дабрабыту... Мы зусім не хочам разбураць сапраўды чалавечыя жыццё з усімі яго ўмовамі і патрэбамі, наадварот, мы ўсяляк імкнёмся ствараць яго».

— Відца, сёння нельга абмяжоўвацца толькі спасылкай на гуманістычны ідэал марксізму. Праблема цяпер заключаецца ў тым, як больш поўна рэалізаваць гэты гуманістычны ідэал на практыцы?

— Праблема сацыялістычнага ладу жыцця, ажыццяўленне гуманістычнага ідэалу на практыцы ўключае і праблему росту матэрыяльнага дабрабыту людзей. Прышоў час дакладна вызначыць мадэль сацыялістычнага спажывання. І тут нельга не ўлічваць аб'ектыўныя і перш за ўсё сыравінныя абмежаванні на гэтым шляху, якія выявіліся апошнім часам. Размова ідзе не столькі пра колькасную меру спажывання, хоць і гэтае пытанне адыгрывае істотную ролю, колькі пра яго якасную структуру, пра формы і спосабы яго задавальнення. Тут неабходна лічыцца перш за ўсё з рэаліямі сённяшняга дня. Сёння, нягледзячы на вялікія дасягненні прыродазнаўчых навук, на значныя дасягненні ў галіне тэхналогіі вытворчасці, усё больш і больш даводзіцца лічыцца з тым, што магчымасці прыроды і тэхнікі не бязмежныя. Было б няправільна звязваць сацыялістычную мадэль спажывання, яе мэты з тымі

буржуазнымі стандартамі жыцця, якія ўзніклі ў выключна спрыяльных умовах, грунтаваліся на марнатраўным выкарыстанні сыравіны і драпежніцкім рабаванні рэсурсаў іншых краін.

Чалавек, які жыве па прыципу «ўсё, што цяпер можна купіць па нізкай цане, можна траціць не шкадуючы», не цікавіць, колькі даброт застаецца іншым людзям, іншым пакаленням. Сацыялізм у карані процілегла падобным драпежніцкім атавізмам сьвядомасці. І ён можа існаваць і развівацца, толькі эканомна распараджаючыся прыроднымі і чалавечымі рэсурсамі, на падставе інтарэсаў усяго грамадства і будучых пакаленняў...

— Ці азначае гэта, што сацыялістычная мадэль спажывання мае цягу больш да аскецізму, самаабмежавання, у той час як буржуазная цяпер мае цягу да геданізму, да чалавечых уцех?

— Не, я думаю, што такі вывад быў бы няправільны.

Гаворка ідзе проста пра несумяшчальнасць сацыялістычнага ладу жыцця з марнатраўным спажываннем. Нельга зводзіць шчасце жыцця да арыфметычнай сумы спажывецкіх даброт. На наш погляд, па-першае, неабходна лічыцца з тым, што ў сацыялістычную мадэль спажывання павінны быць уключаны толькі тыя даброты жыцця, якія могуць у прынцыпе мець усё члены сацыялістычнага грамадства. І, па-другое, сацыялістычная мадэль спажывання павінна быць сарыентавана на задавальненне разумных патрэбнасцей. Павышэнне ўзроўню жыцця савецкіх людзей трактуецца часам спрошчана: гавораць толькі аб росце даходаў насельніцтва ў вытворчасці прадметаў спажывання. На самай жа справе паныцце ўзроўню жыцця значна шырэй і багацей. Тут і пастаянны рост сьведомасці і культуры людзей, уключаючы культуру быту, паводзін, і тое, што я назваў бы культурай разумнага спажывання. Тут і ўзорны грамадскі парадок, і здаровае рацыянальнае харчаванне. Тут і высокая якасць абслугоўвання насельніцтва.

— Ці можна на падставе гэтага зрабіць вывад, што пра-

грэс у сацыялістычным грамадстве супадае з больш поўным далучэннем людзей да даброт цывілізацыі і звязаны перш за ўсё са значным духоўным развіццём яе маральных і эстэтычных якасцей?

— Думаю, што можна. Такая формула прагрэсу ў сацыялістычным грамадстве найбольш слушная і больш за ўсё адпавядае вучэнню Маркса пра «багатую» ў чалавечых адносінах асобу, яго ўяўленнях аб чалавеку, які мае патрэбу «ва ўсёй паўнаце чалавечых праяў жыцця», аб чалавеку, «у якім яго ўласнае ажыццяўленне выступае як унутраная неабходнасць, як патрэба».

Для дасягнення падобнага гуманістычнага прагрэсу важна не толькі аб'ектыўнае развіццё разнастайных чалавечых патрэбнасцей і іх задавальненне. Важна яшчэ, каб гэты працэс суб'ектыўна прыносіў чалавеку адчуванне шчасця. Немагчыма ж уявіць сабе грамадскі прагрэс, які не суправаджаўся б узростам у людзей адчування паўнаты жыцця, адчування шчасця. Вядома, трэба разумець, што само адчуванне задавальнення ад жыцця можа ўзнікаць у некаторых людзей без сувязі з аб'ектыўным прагрэсам, удасканаленнем вытворчых і ўсёй сістэмы грамадскіх адносін. Неабходна ўлічваць і тое, што людзі хутка прызвычайваюцца да дасягнутых эканамічных і сацыяльных даброт жыцця: з часам гэтыя аб'ектыўныя даброты ўжо не выклікаюць у іх станоўчых эмоцый. Але тым не менш наўрад ці можна назваць прагрэсам тое ўдасканаленне матэрыяльнага ўзрастання задавальненасці жыццём і не садзейнічала б пераадоленню тых або іншых яго нязручнасцей. Мера задавальненасці людзей сама па сабе не можа расказаць пра дасягнутую вышыню грамадскага прагрэсу. Але, не высветліўшы, што далі для самаадчування людзей пераўтварэнні, зрабілі яны іх шчаслівымі ці няшчаснымі, наўрад ці можна адпаведна і меркаваць аб гэтых змяненнях як аб прагрэсіўных ці рэгрэсіўных.

Што? * Як? * Чаму?

Многія нашы чытачы просяць расказаць пра тое, як функцыянуе вышэйшы орган дзяржаўнай улады краіны—

ВЯРХОЎНЫ САВЕТ СССР

Згодна Канстытуцыі СССР, уся ўлада ў СССР належыць народу, які ажыццяўляе яе праз Саветы народных дэпутатаў. Саветы складаюць палітычную аснову нашай дзяржавы, адзіную сістэму органаў дзяржаўнай улады. Вышэйшым яе органам з'яўляецца Вярхоўны Савет СССР. Толькі ён выступае ў дзяржаўных справах ад імя ўсяго савецкага народа. Вярхоўны Савет СССР прымае рашэнні па важнейшых пытаннях дзяржаўнага, гаспадарчага і сацыяльна-культурнага будаўніцтва, вызначае асноўныя напрамкі знешняй палітыкі, ажыццяўляе вышэйшы кантроль за дзейнасцю дзяржаўнага апарата. Вярхоўны Савет СССР прымае ў склад Савецкага Саюза новыя рэспублікі, сцвярджае змяненні межаў паміж саюзнымі рэспублікамі, прымае рашэнні аб утварэнні новых аўтаномных рэспублік і аўтаномных абласцей у складзе саюзных рэспублік.

Асобае месца Вярхоўнага Савета СССР у сістэме дзяржаўных органаў, яго роля ў ажыццяўленні народаўладдзя вызначаецца тым, што ён выбіраецца ўсімi выбаршчыкамі краіны і, такім чынам, прадстаўляе ўвесь савецкі народ, з'яўляецца выразнікам яго агульнадзяржаўных інтарэсаў.

У адпаведнасці з законам аб выбарах Вярхоўны Савет СССР выбіраецца на падставе ўсеагульнага роўнага і прамога выбарчага права, тайнага галасавання. Дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР можа быць выбраны любы грамадзянін СССР, якому споўнілася 21 год і які мае выбарчае права. Кандыдаты ў дэпутаты вылучаюцца працоўнымі калектывамі. На перадвыбарных сходах працоўныя свабодна і ўсебакова абмяркоўваюць палітычныя і дзелавыя якасці кандыдатаў у дэпутаты, выказваюць заўвагі і прапановы, накіраваныя на палепшэнне работы дзяржаўных органаў, прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый.

Сапраўды прадстаўнічы характар Вярхоўнага Савета СССР, вызначаны і ажыццяўлены ім дзяржаўнай волі народа забяспечваюцца не толькі парадкам яго фарміравання, але і яго будовай, усёй арганізацыяй яго дзейнасці.

Вярхоўны Савет СССР складаецца з дзвюх палат: Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей. Такая структура абумоўлена федэратыўным характарам Савецкай дзяржавы, складам насельніцтва нашай краіны. СССР — гэта адзіная саюзная многанациональная дзяржава, утвораная на падставе прынцыпу сацыялістычнага федэралізму, у выніку вольнага самавызначэння нацый і добраахвотнага аб'яднання раўнапраўных рэспублік.

Савет Саюза выбіраецца па выбарчых акругах з роўнай колькасцю насельніцтва, якія ўтвараюцца па ўсёй краіне, і тым самым ён прадстаўляе інтарэсы ўсяго савецкага народа. Савет Нацыянальнасцей выбіраецца па норме: 32 дэпутаты ад кожнай саюзнай рэспублікі, 11 дэпутатаў ад кожнай аўтаномнай рэспублікі, 5 дэпутатаў ад кожнай аўтаномнай вобласці і адзін дэпутат ад кожнай аўтаномнай акругі. Гэты парадок фарміравання Савета Нацыянальнасцей закліканы забяспечыць максімальны ўлік Вярхоўным Саветам спецыфічных інтарэсаў саюзных і аўтаномных рэспублік, аўтаномных абласцей і акруг, насяляючых іх нацый і народнасцей. Савет Саюза і Савет Нацыянальнасцей складаюцца з роўнай колькасці дэпутатаў. Гэта служыць гарантыяй іх раўнапраўя.

Вярхоўны Савет СССР — пастаянна дзеючы орган дзяржаўнай улады. Ён рэгулярна склікаецца на сесіі не радзей двух разоў у год. У першы пачаткі сесіямі задача выканання рашэнняў Вярхоўнага Савета СССР ускладаецца на Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР, пастаянныя камісіі і дэпутатаў.

Сесія — гэта адзіная форма работы Вярхоўнага Савета, у якой удзельнічаюць адначасова ўсе дэпутаты. Іменна на сесіях дэпутаты абмяркоўваюць і вырашаюць важнейшыя пытанні дзяржаўнага, гаспадарчага і сацыяльна-культурнага будаўніцтва. На сесіях Вярхоўны Савет ажыццяўляе сваю заканадаўчую ўладу, фарміруе вышэйшыя дзяржаўныя органы, найбольш поўна кантралюе іх работу. Сесія складаецца з раздзелных і сумесных пасяджэнняў Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей і праводзімых між імі пасяджэнняў пастаянных камісій палат і камісій Вярхоўнага Савета СССР. Абедае палаты раўнапраўныя: яны маюць права заканадаўчай ініцыятывы. Сесіі палат пачынаюцца і заканчваюцца адначасова. У выпадку рознагалосся паміж палатамі пытанне перадаецца на разгляд пагадзальнай камісіі, якая ўтвараецца палатамі на парытэтных пачатках, пасля чаго пытанне другі раз разглядаецца Саветам Саюза і Саветам Нацыянальнасцей на сумесным пасяджэнні. Калі і ў гэтым выпадку згода не дасягнута, пытанне пераносіцца на абмеркаванне наступнай сесіі Вярхоўнага Савета СССР або перадаецца ім на ўсенароднае галасаванне — рэферэндум.

У цяпер дзеючым Вярхоўным Савеце СССР 1500 дэпутатаў, гэта значыць 750 дэпутатаў Савета Саюза і 750 дэпутатаў Савета Нацыянальнасцей. У саставе дэпутатаў 522 рабочыя, ці 34,8 працэнта, 244 калгаснікі, ці 16,3 працэнта, а ўсяго рабочых і калгаснікаў 766, ці 51,1 працэнта. Сярод дэпутатаў членаў і кандыдатаў у члены КПСС 1075, ці 71,5 працэнта, беспартыйных — 425, ці 28,3 працэнта, жанчын — 487, ці 32,5 працэнта. Дэпутатаў ва ўзросце да 30 гадоў — 317, ці 21,1 працэнта, членаў ВЛКСМ — 207, ці 13,8 працэнта. У саставе Вярхоўнага Савета дэпутаты 61 нацыянальнасці. 1386 дэпутатаў маюць вышэйшую ці сярэднюю адукацыю.

Састаў дэпутатаў адлюстроўвае сацыяльную структуру савецкага грамадства, непарушны саюз рабочага класа, сялянства, інтэлігенцыі, усіх нацый і народнасцей СССР, кіруючую ролю КПСС. Гэта дае Вярхоўнаму Савету магчымасць кампетэнтна вырашаць складанейшыя пытанні кіраўніцтва справамі Савецкай дзяржавы, паспяхова выконваць праграму эканамічнага і культурнага будаўніцтва, павышэння народнага добрабыту, барацьбы за справу міру ва ўсім свеце.

ПРАЎДА СУПРАЦЬ СМЕЦЦЯ ДЭЗІНФАРМАЦЫІ

ЛЮДЗІ — «ШАМПІНЬЕНЫ»

«Гісторыя не ведае такой краіны, — сведчыць амерыканскі журналіст Майкл Дэвід, які працягнуў час жыцця ў СССР, — на якую так доўга ўзводзілі паклёп, чые дасягненні так скрывалі, чые недахопы так перабольшвалі, чый вобраз так скажалі, як Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Пакаленні амерыканцаў выхоўваліся на міфах і дэзінфармацыі».

Просты амерыканец з Дэтройта пасля сустрэчы з савецкімі людзьмі заявіў Майклу: «Наша недасведчанасць велізарная. Людзі ў Злучаных Штатах будуць здзіўлены тым, што раскажу ім пасля вяртання».

Бельгіец Людо ван Эк на машыне перасёк нашу краіну ад Брэста праз Мінск і Маскву. Цёплы ўражанні пакінулі ў яго сустрэчы з жыхарамі Беларусі і Расіі. Яны адкрылі яму цудоўны свет, «самую дэмакратычную ў свеце дзяржаву».

«Едзьце ў Савецкі Саюз, — заклікае ён у канцы сваёй кнігі, — і вы ўбачыце шчаслівы, радасны народ, які любіць песні. Ён працягвае і вам руку, і ведаеце, тут вы не натрапіце на сіснуты кулак. Гэта шчыры жэст. Прыглядзіцеся да савецкага народа, не забудзьце палюбавацца прыродай і гарадамі Савецкай краіны. Яны вартыя таго. Я сам пераканаўся ў гэтым».

Як цёпла і сардэчна сказана. Але аўтар адкрывае свае запіскі відавочцы з непрыемнай канстатацыі. У звычайнага чалавека, піша ён, аб савецкіх людзях складалася самая няправільная думка. Аб гэтым паклапаціліся цэлыя дывізіі наёмных слуг манопалій з прэсы, кіно і тэлебачання. Намаганнямі гэтых несумленых пісакаў створаны ілжывы вобраз «рускага» («так мы прывыклі называць усіх грамадзян СССР», — заўважае Людо ван Эк). Ён бедны і неразумны, ён неахайны, дрэнна апарунуў і абуты. Ні разу ў жыцці не мыўся мылам.

Больш таго, абывацелі з капіталістычных краін цвёрда перакананы, што ўсё ў гэтай «таталітарнай дзяржаве» праходзіць пад пільным вокам КДБ.

«Калас у іх уяўленні, — іранізуе бельгійскі госьць, — гэта дзяржаўнае сельскагаспадарчае прадпрыемства, кіруемае камісарам з дапамогай бізуна і дубінкі, а сяляне — прыгонныя, знемагаючыя ад цяжкай працы».

Каб высмеяць злосную карыкатуру на рэальны сацыялізм, Людо ван Эк і ўзяўся за пяро. Пры гэтым ён прама прызнае, што вельмі няпроста развязаць прадуматасці на Захадзе супраць Савецкага Саюза. Адна канадка, якая сёмы раз прыбыла сюды ў госьці, скардзілася публіцысту: «Не ведаю, як застаўці сваіх землякоў паверыць мне ў тое, што я раскажваю ім пра СССР. Не паспею і рот раскрыць, як людзі, якія тут ніколі не былі, апалчаюцца супраць мяне. Іх не пераконвае ніводнае маё слова, а я ж гавару толькі праўду, толькі тое, што бачыла сама».

Абураўся ў гутарцы з журналістам і яго суайчыннік, які прыехаў у Маскву адзінаццаты раз: «У нас у Бельгіі проста немагчыма сказаць што-небудзь аб'ектыўнае пра Савецкі Саюз. Як толькі пачынаеш гаварыць праўду, на цябе тут жа наклеіваюць ярлы камуніста».

З горыччу наш добразычлівец робіць вывад: «Прапагандысцкая апрацоўка вядзецца нястомна і не спыняецца ні на мінуту. І людзі паддаюцца ёй».

Аднак пераканаць можна і такіх, лічыць амерыканскі публіцыст Філіп Баноскі. Як? Вельмі проста. Дапамагчы ім сустрэцца і пагаварыць, напрыклад, з Анатолем і яго жонкай Тамарай з беларускага калгаса «Ясны шлях». Ён — шафёр, яна — настаўніца. У іх растуць блізныты. Удваіх яны зарабляюць каля трыхсот рублёў. У іх ёсць дом, які, паводле паняццяў фермераў ЗША, каштуе 100 тысяч долараў. На радзіме журналіста яны б яго не мелі. І дом у іх — поўная чаша. Акрамя таго, не трэба плаціць за дзіцячы сад, за наведванне ўрача і за многае іншае. Калі б яны задумалі ўсім гэтым карыстацца ў Амерыцы, то даўно страцілі б усякія сродкі да існавання.

Для гэтай беларускай сям'і, як і многіх іншых мільёнаў савецкіх людзей, падагульняе свае ўражанні Ф. Баноскі, іх шчаслівае жыццё здаецца звычайным, а марненне працоўных у капіталістычных краінах здаецца. Так, адправіўшыся ў Краіну Саветаў, «быццам па чарадзейству, вы трапляеце са свету шалёнага ў свет разумны, дзе людзі паводзяць сябе нармальна, любяць дзяцей», не баяцца будучыні, маюць ясныя ўяўленні аб усім, што адбываецца на зямным шары.

Шкада, што такая праўдзівая думка аб'ектыўных гасцей нашай краіны пакуль яшчэ рэдка даходзіць да простага чалавека на Захадзе.

«Мы як шампіньены, — сказаў у мінуту шчырасці Норман Мінета. — Яны трываюць нас у цэнтры няведання і падкормліваюць смеццем дэзінфармацыі» («яны», г. зн. манопалістычныя сродкі масавай інфармацыі).

Гэтыя словы належаць дэмакрату, члену палаты прадстаўнікоў ЗША ад Каліфорніі. Але ён не проста чалавек з вышэйшых вашынгтонскіх калідораў улады, а член спецкамісіі па справах разведкі...

У часы Гебельса і Чэрчыля дзейнічала «жалезная заслона» вакол СССР. Цяперашнія арганізатары псіхалагічнай вайны пайшлі далей. Яны засадзілі сваіх «свабодных» грамадзян у своеасаблівыя турмы-падземеллі, адгароджаныя ад праўды рэальнага сацыялізму велізарнымі слямі хлусні і паклёпу.

І ўсё ішло б гладка ў майстроў дэзінфармацыі, калі б людзі добраахвотна згаджаліся ператварыцца ў неадчувальныя шампіньены. Не, яны не хочуць мірыцца з уласным палітычным неувцтвам, не жадаюць карміцца «смеццем дэзінфармацыі». Яны самастойна здабываюць праўду аб сацыялізме, смела ўступаюць у бой за права на жыццё, супраць пагрозы ўсеагульнай катастрофы, за існаванне без войнаў — і ядзерных, і псіхалагічных.

А. АНІКЕЕЎ.

Тры дзесяцігоддзі працуе на ніве народнай асветы Галіна Іванова. І ўсе гэтыя гады аддадзены школе № 33 горада Мінска, дзе пачала сваю працоўную біяграфію, дзе і сёння яна самая строга і самая любімая настаўніца для сваіх вучняў. Высока адзначана сціплая праца педагога. У 1968 годзе ёй было прысвоена званне заслужанай настаўніцы БССР, у 1978 яна ўдастоена ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга. А самая радасная вестка прыйшла гэтым летам: Галіна Івановай першай у рэспубліцы прысвоена ганаровае званне «Народны настаўнік СССР».

НА ЗДЫМКУ: Галіна ІВАНОВА на ўроку. Фота В. ШУБЫ.

Гамялячана вечно будучь
удзячыныя гераічным воінам,
якія вызвалілі горад ад нямецка-
фашысцкіх акупантаў. На-
шчадкі назаўсёды захаваюць
памяць пра тых, хто аддаў свае
жыцці за сённяшні мірны
дзень.

Да саракавай гадавіны вызва-
лення Гомеля былі прымерка-
ваны ўрачыстыя пасаджэнні,
сходы, сустрэчы з ветэранамі
вайны. На цэнтральных вуліцах
і плошчах абласнога цэнтра ад-
быліся антываенныя маніфе-
стацыі і мітынгі.

НА ЗДЫМКАХ: Гомель у 1943
годзе і Гомель сёння.
Фота І. ЮДАША.

ПИСАТЕЛЬ ПРОСИТ СЛОВА

СОВРЕМЕННЫЙ МИР И СОВЕТСКИЙ ЧЕЛОВЕК

В апреле этого года Институт литературы имени Янки Купалы Академии наук БССР и Союз писателей Белоруссии провели в Минске двухдневную конференцию на тему «Нынешние проблемы прозы о войне». В белорусской столице собрались видные писатели из Москвы, Ленинграда, других городов СССР.

Конференция прошла под знаком усиления ответственности писателей за судьбы всеобщего мира. Часть ее участников заранее подготовила доклады, другие выступали с импровизациями. Выступил и я, коротко рассказав о своем романе «Катастрофа». Написанная мною книга посвящена проблемам грозящего термоядерного конфликта, и это было, вероятно, в какой-то степени любопытно моим коллегам.

Время углубляет наши представления. Но если человек не отвечает на это все более активным участием в исторических событиях, его мудрость обращается в подлость и разрушает его личность.

Советский человек — наследник замечательных традиций всех народов, составивших нашу государственную общину, в том числе традиции милосердия и братской любви ко всем страждущим на земле, наиболее ярко представленной русским народом. Федор Достоевский, гений которого признан вершиной совести и честности, доказал в своих книгах, что помыслы о всемирном благе — суть духовных устремлений русского характера. Разумеется, он не противопоставлял русских французам, американцам или китайцам, он просто требовал, в соответствии со своими убеждениями, жертвеннического отношения к идеям всемирного братства. Подать пример другим, увлечь всех служением общему благу — главный завет всемирного писателя.

Можно утверждать, что все мы в СССР выполнили этот завет, хотя и на другой идейной основе. Октябрьская революция по-новому устроила жизнь многонациональной семьи в нашей стране — на основах полного равноправия и уважения к национальной самобытности. Советский народ ценою героических усилий построил социализм, и то, что сделано, явилось бесценным опытом для других народов, которые пожелали избрать целью своего развития бесклассовое общество.

Великие интернациональные задачи решал советский народ в период второй мировой войны. Фашизм угрожал всему миру, и советский народ не ограничился борьбой за свою свободу, принеся миллионные жертвы во имя освобождения многих европейских и азиатских стран...

Советские люди подтверждают свою любовь ко всему человечеству и в наше время. Взять только один аспект — борьбу за мир, за разоружение, за разрядку, и мы увидим, сколько настойчивости было проявлено в честном стремлении к сотрудничеству в интересах всей планеты.

Конечно, тот, кто не хочет слышать, не услышит, кто не хочет видеть, не увидит, но правду все же не замолчать. Правда — это высшее жизненное право всякого народа. Отбирать это право у народов — значит, губить их...

Задача нынешних поколений — предотвратить ядерную катастрофу, спасти человечество от всех форм социального,

политического, экономического и интеллектуального гнета, толкающего к войне.

Следует со всей определенностью сказать, что сознание человечества в целом еще не перестроилось на новый лад и сохраняет черты традиционного мышления прошлых лет, — и это результат неслыханной психологической обработки общественности средствами пропагандистской индустрии...

В счастливый год завершения второй мировой войны были взорваны два ядерных устройства. В них увидели оружие чудовищной силы. Между тем высвобождение ядерной энергии означало для человечества перемену гораздо более радикальную, чем внесло приручение огня, открытие колеса, пара, электричества и понятие о Солнечной системе, вместе взятые.

Развращенный, униженный, соглашательский, полицейский или неразвитый ум встретил без должного понимания весть о Хиросиме и Нагасаки. Что бы мы ни говорили, массовое сознание сопротивлялось насилию жесточайшей и, казалось бы, пессимистичнейшей перемены, не хочет вникнуть в существо дьявольски сложного механизма расщепления или синтеза ядер, потому что осознание этого механизма означает осознание принципиально новой стадии взаимоотношений Человека и Природы, а стало быть, и принципиально нового долга человека.

Сознание отстает от бытия. Для человека, к сожалению, обременительное осознание правды не дающей, но требующей, истины не позволяющей, но взыскующей, но еще более трудно осознание, что без этой правды человек обречен и ничто его не спасет. Понимание совершенно новой структуры мира — это прежде всего понимание, что тотальная ядерная война — не только наша личная смерть, это гибель земной жизни, покушение на Человечество, во всякий миг составляющее наше единственное прошлое, единственное настоящее и единственное будущее.

В этих словах нет фатализма. Страх за себя теперь отступает на второй план перед страхом за гибель человечества. Природа не выработала инстинкта борьбы за человечество. На протяжении миллионов лет ей достаточно было обеспечить выживание индивида — в него она вложила механизм выживания. Включить общечеловеческий механизм борьбы за выживание человечества выпадает на долю разума в условиях рецидивов особой агрессивности и безразличия иных западных политиков.

В предшествующих войнах гибли люди, но среда существованию не менялась. Раненый мог припасть губами к кричущим водам, укрыться в лесу, рассчитывать на темную ночь, близлежащую деревню. Ядерное оружие в корне меняет привычную стратегию и тактику войны, оно отрицает не только человека, но и среду его обитания, оно не поддается контролю разума, какие бы высокоточные системы доставки ни изобретались, какое бы разнообразие зарядов ни применялось. Оно антиразумно.

Смысл тысячелетних исканий человека сводился к регулированию главным образом собственного поведения. Этого теперь уже недостаточно, наша ответственность выше того, на что мы пока способны по отношению к самим себе и другим. Выяснение смысла жизни предполагает отныне определение индивидуального долга каждого из нас перед общечеловеческими ценностями, перед Природой в целом. Человечество должно освободиться от многих пут, чтобы шагнуть от близорукого и торгашеского

сравнения ценностей к уяснению их принципиального единства в условиях равноправия, к пониманию их единой сути, которая только и обеспечивает многообразие индивидуальных «смыслов жизни». А единая суть — это равенство, свобода и сосуществование противоположностей как фундаментальный принцип жизнеобеспечения, цельность живого мира на планете, где нельзя убить другого, не убивая себя, нельзя ограбить, не ограбляя себя, нельзя обмануть, не обманув себя. Единая суть — новый долг каждого перед Человечеством и Природой, которого прежде не существовало как категорического императива.

Посмотрите на реальный мир. Оцените односторонние действия тех, кто хотел бы задержать все живые процессы жизни, кроме разработки новых систем оружия, меняющих баланс сил, единственной реальности, как-то еще, но также без гарантий сдерживающей авантюристов.

Разве мало тех, кто ставит только на силу и не осознает в мире ничего, кроме своей алчной физиологии, кто живет по принципу «после нас хоть потоп»? Разве мало тех, кто не верит в серьезность опасности и рассчитывает пересидеть в специальных убежищах? Разве мало роботов, с ненавистью относящихся ко всему честному, справедливому, достойному? Слепленные антикоммунизмом, иные деятели не способны вести равноправный диалог. Во многих странах налицо тяга к фашизации и диктатуре...

«Человек — мера всех вещей» — это уже из далекого, милого прошлого. Ныне человек не может быть мерой всех вещей, и это открытие сегодняшних дней. Чтобы вернуться к человеку как мере всех вещей, мы должны мужественно и достойно пройти целый исторический период, когда мерой всех вещей будет человечество как целое, — период освобождения разума от химер и горького опыта кровавых авантур и имперских амбиций.

Кто или что поведет народы к новому общению? Кто или что создаст нравственные предпосылки для будущих решений, ставящих интересы содружества не ниже национальных интересов?

Прежде всего нужна правда о положении народов. Нужна безжалостная правда о грозящей беде. Нужна правда, которая бы побуждала сегодня, сейчас делать все возможное, чтобы обуздать и изолировать потенциальных агрессоров.

Враги мира не верят человеку, боясь человека, особенно мыслящего, честно, совестливого человека, испытывающего любовь к себе подобным. Они топят, и времени у нас остается очень мало, чтобы с новой энергией вступить за человека, за его разум, гордость, совесть, чистоту, свободу. Роботу безразлична любая мудрость и любой нравственный идеал...

Наше время требует от всех такого самопожертвования, на какое не были готовы герои прошлого. В нынешних условиях говорить об этом кажется парадоксом. Но это не парадокс — это требование новой истории, которая или обновит человечество, или оборвется в ничто и в никуда.

Мы все говорим о необходимости сохранения мира. Но разговоры без действий — пустой звук. Врагам мира даже выгодно поддерживать эти разговоры: они позволяют прикрывать практические приготовления к нанесению первого удара.

Борьба за спасение человечества —

это прежде всего борьба за соблюдение конституционных свобод, за демократизацию общественной жизни каждого государства, это все более широкое вовлечение народов в политику, все более сильное влияние их на формирование политики правительства, все более существенный поворот каждого человека к добру и справедливости, к терпимости по отношению к инакомыслящим, к уважению неповторимого вклада каждого с его неповторимым индивидуальным миром чувств, волнений и надежд.

Для советских людей эта необыкновенно сложная и многосторонняя задача облегчается тем, что она полностью отвечает их идеалам, той единственной реально мыслимой перспективе, где удовлетворительно разрешаются самые жестокие противоречия человека и социальной среды, где достигается такая демократизация человеческой общины, которая позволяет ей эффективно влиять на межгосударственные отношения и коллективно разрешать общие задачи обеспечения фактического равенства, материального и культурного благосостояния, сохранения среды, рационального использования природных богатств и регулирования народонаселения.

В Советском Союзе нет социальных групп, интересы которых противостояли бы интересам широких слоев народа. Оттого политические деятели в СССР полностью считаются с настроениями масс. Если бы кто-то из них не считался, у советской общественности нашлось бы достаточно сил положить конец карьере такого политического деятеля. Это наше великое социальное завоевание — что мы можем полагаться на свое правительство, уверенные, что оно никогда не подчинит межгосударственные отношения идеологическим противоречиям, не сведет их к военному соперничеству.

Но повсюду ли простые люди могут быть убеждены, что правительства проводят политику в национальных интересах своих народов и строго придерживаются норм международного права, единственной основы, на которой возможен международный диалог? Прикрываться интересами народа и выражать интересы народа — это, как всем известно, далеко не одно и то же.

Думая о проблемах нынешнего мира, с благодарностью и надеждой думаешь о сотнях тысяч честных граждан всех континентов, которые, отложив насущные дела, приносят себя на алтарь общечеловеческих интересов — выступают против ядерной войны и политики наращивания вооружений. Отраднее, что в рядах этих героев многие миллионы советских людей, а также выходцы из России, Белоруссии, Украины, которые по воле судьбы оказались за границей. Отраднее видеть и знать, что, являясь лояльными гражданами Соединенных Штатов Америки, Канады, Франции, других государств, вписавшись в национальную жизнь других народов, они верны замечательным традициям своих предтеч — тяге к справедливости, добру и правде.

Народы мира знают советских людей как общность мирных тружеников, талантливый мыслителей, ученых, художников, общность, ищущую постоянных обновлений, согреваемую в повседневных заботах мужественной мечтой о всеобщем братстве, добре и счастье. Не подлежит сомнению, что советские люди и впредь будут стремиться к диалогу, ко взаимной свободе и равенству, как условию мира и процветания всех народов земли.

Эдуард СКОБЕЛЕВ.

СКОБЕЛЕВ Эдуард Мартинович (р. 1935) белорусский поэт и прозаик, пишет по-русски. Автор нескольких романов, повестей и стихотворных сборников. Наиболее значительные работы последнего времени — исторический роман «Мирослав — князь дреговичский», драма «Из тьмы светлеющие лица».

КУКРЫНІКСЫ — МАСТАК, ЯКОМУ 240 ГАДОЎ

НЕПАЎТОРНЫ ТРЫУМВІРАТ

СПОУНІЛАСЯ 80 гадоў мастаку Міхаілу Купрыянаву і аўтаматычна 240 гадоў мастаку Кукрыніксы. Раствума- чым тым, хто гэтага яшчэ не ведае: Кукрыніксы — калектыўны псеўданім трох вядомых савецкіх майстроў — Міхаіла Купрыянава («Ку»), Парфірыя Крылова («Кры»), Мікалая Сакалова («Нікс»).

Вось ужо шмат дзесяцігоддзяў (з 1924 года) гэтыя папулярнейшыя мастакі працуюць сумесна, інтрыгуючы і глядачоў, і мастацтвазнаўцаў, выклікаючы пастаяннае пытанне: «Як жа ўсё-такі яны малююць утрох?»

Раствумачы гэта сапраўды нялёгка. Феномен, які завецца Кукрыніксамі, — унікальная з'ява ў сусветным мастацтве. Таму, каб не рабіць здагадак, меркаванняў і разважанняў, дадзім слова самай «аднадушнай і непадзельнай тройцы», як называў іх Горкі.

Пытанне да Кукрыніксаў: як вы сталі працаваць утрох? — Сустрэліся ў Маскоўскіх вышэйшых мастацка-тэхнічных майстэрнях. Пасябралі і разам пачалі працаваць, не заўважышы, як гэта здарылася.

— Як жа ўсё-такі гэта адбылася практычна? — Прыходзіць рана і ў майстэрню, усё трое ўжо з

дому прыносяць туды думкі, а іншы раз і рашэнне будучай работы. Абмяркоўваем іх, выбіраем найбольш цікавае, іншы раз сумяшчаем, уносячы асобныя дэталі. Чарнавыя эскізы робіць кожны. Разглядаем чарнавыя малюнкi кожнага, выбіраем найлепшае рашэнне, кладзём яго ў аснову. Праца над карцінай адбываецца такім жа чынам. Эскізы робіць кожны. Карціну мы пішам адразу ўтрох, пераходзячы з аднаго месца на другое. Многія думаюць, што нам працуюца ў тры разы хутчэй. На самай справе ўсё наадварот: у тры разы марудней.

— Ці ёсць у вас якая-небудзь спецыялізацыя, падзяленне працы?

— Не, — адказваюць Кукрыніксы. — Кожны з нас павінен умець намалюваць усё.

— Якімі правіламі вы кіруецеся ў творчасці і ў жыцці?

— На працягу доўгай сумеснай работы ў нас узнікла свая ўнутраная канстытуцыя. Мы так прывыклі працаваць

утрох, што калі здараецца аднаму з нас захварэць, двум другім лягчэй працаваць, знаходзячыся ў адным пакоі з хворым. Яго прысутнасць, яго слова дапамагае. Або іншы прыклад: дапусцім у каго-небудзь з нас купляецца карціна, напісаная ім адным. Усё роўна ганарар, атрыманы за яе, дзеліцца на тры часткі, як за агульную. Мы да гэтага прывыклі і па-іншаму не можам.

— Творчасць не ўявіш без спрэчак. Як вы іх вырашаеце? — Калі ў трыумвіраце думкі не супадаюць — вырашаем большасцю галасоў. Два «за» — трэці падпарадкоўваецца.

Безумоўна, адзін з галоўных сакрэтаў плённай сумеснай дзейнасці гэтых мастакоў — адзінства поглядаў, роднасць душ, духоўная і мастакоўская гармонія, чуліва-сяброўскія адносіны адзін да аднаго. Напэўна, таму глядачы і нават крытыкі адушаўляюць паняцце «Кукрыніксы».

Пачаўшы свой шлях як карыкатурысты, яны ператварылі карыкатуру ў паўнацэн-

ны жанр мастацтва, невымерна пашырыўшы яго рамкі і магчымасці. Яны сказалі сваё новае, непаўторнае слова і ў кніжнай графіцы, праілюстраваны творы Горкага, Салтыкова-Шчадрына, Гогаля, Чэхава, Ляскова, Льфа і Пятрова. Яны стварылі запамінальны партрэты і пейзажы. Выдатны рускі савецкі мастак Міхаіл Несцераў вельмі трапна ахарактарызаваў феномен Кукрыніксаў: «Кукрыніксы — таленавітыя карыкатурысты, а Купрыянаў, Крылоў, Сакалоў — таленавітыя мастакі-жывапісцы».

У гады другой сусветнай вайны апрача шматлікіх карыкатур і плакатаў яны напісалі вялікія карціны — «Канец», «Уцёкі фашыстаў з Ноўгарада». Кукрыніксы пабывалі ў былым бункеры Гітлера ў Берліне, каб напісаць першую з карцін. Наведалі апустошаны і разбураны гітлераўцамі Ноўгарад, каб стварыць другое палатно. Іх творы тых гадоў надзіва пераканаўчыя — да дакументалізму. На Нюрнбергскім працэсе заправілаў трэ-

цяга рэйха англійскі карыкатурыст Д. Лоў выявіў, што добра знаёмы са злочынцамі... па малюнках Кукрыніксаў.

Іх работы атрымалі сусветную вядомасць. Іх выстаўкі ў краінах сацыялізму, у Італіі, Францыі, ФРГ, Заходнім Берліне, Японіі наведалі сотні тысяч чалавек.

І вось «непадзельнай тройцы» 240 гадоў. Яны пачалі свой шлях юнакамі і захава-лі калектыў да сівых валасоў. Усе трое ўдастоены высокага звання народнага мастака СССР. Усе трое — правадзейныя члены Акадэміі мастацтваў СССР. Усе трое — Героі Сацыялістычнай Працы. Але і сёння не ўяўляюць яны дня без працы. І сёння востры аловак Кукрыніксаў выкрывае зло. І сёння іх карыкатуры з'яўляюцца на старонках газет і часопісаў, а на міжнароднай выстаўцы «Сатыра ў барацьбе за мір», што адкрылася ў Маскве ў канцы кастрычніка 1983 года, іх творчасці адведзена цэлая зала.

Васьмідзесяцігадовыя Крылоў, Сакалоў, Купрыянаў працуюць тварыць і працываць у мастацтве. І па-ранейшаму ніколі не вымаўляюць слова «я» — толькі «мы». У іх усё агульнае — і рахунак поспехаў і радасцей, і рахунак пра-жытых гадоў.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

ЧАТЫРЫСТА КАНЦЭРТАЎ ЗА ДЗЕСЯЦЬ ДЗЁН

30 лістапада ў зале Вялікага тэатра оперы і балета БССР адбыўся заключны гала-канцэрт Усесаюзнага фестывалю мастацтваў «Беларуская музычная восень», на якім выступілі амаль усе калектывы і салісты, што прынялі ўдзел у гэтым традыцыйным музычным свяце. 10 дзён фестываль крочыў па гарадах і вёсках нашай рэспублікі. 10 дзён не змаўкалі званкі ў штабе фестывалю: званілі журналісты, удзячныя глядачы і тыя, каму не хапіла білетаў на той або іншы канцэрт, выступленне. Штодзённа ад сталічнай філармоніі адпраўляліся дзесяткі аўтобусаў з творчымі калектывамі і салістамі ў розныя гарады і пасёлкі рэспублікі. За гэты час на беларускай зямлі прайшло больш за 400 канцэртаў, у якіх прынялі ўдзел каля тысячы выканаўцаў.

Характэрнай рысай сёлетняга X фестывалю мастацтваў у Беларусі стала яго філарманічная накіраванасць: у праграме пераважна гучала класічная музыка.

Усесаюзны фестываль аказаўся сёлета вельмі прадстаўнічым. На сценах вялікіх і малых беларускіх гарадоў, раённых цэнтраў і сельскіх клубаў выступалі вядомыя і заслужаныя калектывы Расійскай Федэрацыі, Украіны, Арменіі, Прыбалтыкі. Вялікай падзеяй у музычным жыцці нашай сталіцы былі канцэрты акадэмічнага сімфанічнага аркестра Ленінградскай дзяржаўнай філармоніі. Паслаўлены калектывы выступілі пад кіраўніцтвам выдатнага дырыжора, народнага артыста СССР Я. Мравінскага. У

адным з канцэртаў аркестра прагучала Пятая сімфонія Д. Шостакавіча, якая заклікае да барацьбы са злом, да згуртавання ўсіх міралюбівых сіл. Аматыры класічнай музыкі пазнаёміліся таксама з дзяржаўным камерным аркестрам «Віртуозы Масквы» пад кіраўніцтвам У. Співакова. Гэты аркестр упершыню прыехаў у Мінск. У канцэртах фестывалю прымалі ўдзел салісты-скрыпачы Сяргей Стадлер і Алег Каган, піяністы Міхаіл Плятнёў і Ігар Алоўнікаў.

Перад слухачамі Мінска, Брэста, Гомеля, Пінска, Мазыра, Бабруйска, Гродна, Рэчыцы і многіх іншых гарадоў і вёсак Беларусі паспяхова выступілі Дзяржаўны акадэмічны мужчынскі хор Эстонскай ССР, Варонежскі рускі народны хор, ансамбль народнага танца Арменіі, Букавінскі ансамбль песні і танца, ансамбль старадаўняй музыкі «Музыка Гумана» Літоўскай дзяржаўнай філар-

моніі, вакальна-харэаграфічны ансамбль «Харошкі», вакальна-інструментальны ансамблі «Верась», «Плюс-мінус» і дзесяткі камерных, сімфанічных, харавых, танцавальных, эстрадных калектываў і салістаў.

У час фестывалю адбыліся творчыя сустрэчы мастацкіх калектываў з працаўнікамі прамысловых прадпрыемстваў, сельскай гаспадаркі рэспублікі.

НА ЗДЫМКУ: выступае танцавальная група Дзяржаўнага ансамбля песні і танца Комі АССР.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ПАМЯЦІ КАМПАЗИТАРА АГІНСКАГА

Грамадскасць Гродзеншчыны шырока адзначыла 150-годдзе з дня смерці вядомага польскага кампазітара Міхала Клеафаса Агінскага. Непадалёку ад Смаргоні, у былым маёнтку Залессе, дзе з 1802 года жыў Агінскі, прайшлі дні памяці кампазітара. На сценах Дамоў культуры і клубаў гучала яго чароўная музыка, у бібліятэках былі арганізаваны выстаўкі кніг, прысвечаных кампазітару, прачытаны лекцыі і даклады. Адбыліся вечары, на якіх разказвалася аб жыцці і дзейнасці Агінскага.

Жыхары Смаргоншчыны шануюць памяць выдатнага кампазітара. Яго імя носіць мясцовы ансамбль песні і танца, якому за актыў-

ную творчую дзейнасць было прысвоена ганаровае званне народнага. Сярод удзельнікаў ансамбля настаўнікі і работнікі культуры, рабочыя і ўрачы. Калектыв з вялікім поспехам выступаў з канцэртамі на сцэне Крамлёўскага Палаца з'ездаў, на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі, у Зорным гарадку, а таксама ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы, Польшчы і Чэхаславакіі. Адным з лепшых нумароў у яго выкананні з'яўляецца вакальна-харэаграфічная кампазіцыя па матывах вядомага паланеза Агінскага «Развітанне з Радзімай».

В. КАЦНЬСОН.

9 снежня 1983 года спайняецца 92 гады з дня нараджэння выдатнага беларускага паэта Максіма Багдановіча. Яго паэзія — жамчужына ў скарбніцы нацыянальнай літаратуры. У ёй гучыць неўміручая любоў да роднай зямлі, паэт услаўляе дружбу, маладосць, шчасце кахання, раскрывае багацце духоўнага свету чалавека, прыгажосць яго душы. Таму і сёння творы Максіма Багдановіча хваляюць розум і сэрца чытача, а памяць аб ім самім жыве ў беларускім народзе, які стаў галоўным героем яго творчасці.

У рэспубліцы зноў і зноў выдаюцца вершы Багдановіча, мастакі ствараюць карціны і скульптуры, прысвечаныя паэту, пісьменнікі ўплятаюць у вянок Максіму свае шчырыя радкі, якія мы і прапануем нашым чытачам.

Сяргей ПАНІЗНІК

ПОМНІК У КРЫМЕ

1 Прыязджаем. Ад'язджаем. Застаешся. Любым словам ці падумкай памянешся.

2 Бо адлегласці пашане не пярэчаць. Касачы і кіпарысы твае лечаць.

3 Летанісец нашай вернасці і дзеі, у вяках сваіх нашчадкаў абнадзейвай.

4 І сягоння падтрымай, калі мы варты, нас, паломнікаў тваёй спякотнай Ялты.

5 Жыву ля ног у гор. Лагода — не пакура: я плыў, як той вугор, з Саргасава сінь-мора. Ай-Петры нада мной, прылегла побач хваля. І сонца белізной

радок мой атуляе. Расце прыбоем сэрца. Калі ж твай, Крым, парог Каменны разамкнецца і ляжа сцежкі шво праз сіні сум і стому! Пад кіпарыс прыйшоў і слухаю: я дома.

6 А скалы не ведаюць: будзе пагода!.. які на пагоду пароль!.. Песня ж твая, як дыханне народа, прабіла бяспамяцтва золь-Выйшла яна пад аблокам Крыма вясною знадзееным слоў. Вось і завязана кайстра, дзе крыўда, на сотню вузлоў... Слухаю.

7 Сэрца адходзіць ад болю: строяцца ў новую даль жураўлі.

8 Песню ўзялі. Хай ускрыляць над полем, каб успаміны ўзышлі.

Васіль ГАПАНОВІЧ

СТРАЦІМ-ЛЕБЕДЗЬ

Мінулася грозная бура, А мора дасюль яшчэ б'ецца... (Максім Багдановіч).

9 Ен свет пакінуў вельмі рана, Жыццё пагасла, як зарніца. І з той пары людская рана Дасюль не можа загаіцца.

10 Дасюль — о як балюча гэта! Над морам журыцца магіла У васільках з зямлі паэта, Зямлі, што песню акрыліла.

Сягнуў высока і далёка

11 Наш край у прозалаці яснай. Пясняр бы уздыхнуў з палёгкай, Пакінуўшы свой спрат дачасны.

12 Ды што кажу... Не быць такому... Маўчаць сівых вякоў дзядзінцы, Дзе ападалі званы бомаў На беларускія гасцінцы.

13 Ен свет пакінуў надта рана, Жыццё пагасла, як зарніца, А даўня людская рана Дасюль не можа загаіцца.

«АНТАЛОГІЯ БЕЛАРУСКАГА АПАВЯДАННЯ»

ВЫДАДЗЕНА ў КАНАДЗЕ

У СУСВЕТНЫМ ПАДАРОЖЖЫ

Апошнім часам мы ўсё часцей з прыемнасцю атрымліваем звесткі, якія сведчаць аб актывізацыі распаўсюджвання беларускай літаратуры ў свеце. Толькі на працягу аднаго года ў Вялікабрытаніі пабачыў свет паэтычны зборнік «Снуецца зданяў рой», падрыхтаваны Арнольдам Макміліным і Верай Рыч, у Францыі па ініцыятыве Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па пытаннях адукацыі, навукі і культуры (ЮНЕСКО) выйшла анталогія нашай паэзіі «У краіне паэтаў», у Федэратыўнай Рэспубліцы Германіі з'явілася «Беларуская анталогія», куды ўвайшлі як паэтычныя, так і празічныя творы (укладальнік — Фердынанд Нойрайтэр), у Італіі выдадзены «Трыстан і Ізольда» з паралельнымі старажытнабеларускімі і італьянскімі тэкстамі, якім супрацьстаяе грунтоўная аналітычная прадмова вядомай італьянскай славісткі Эмануэлы Сгамбаці.

І вось апошняя навіна. Сёлета ў жніўні канадскае выдавецтва «Нааман дэ Шэрбрук» (Квебек) прапанавала франкамоўнаму чытачу «Анталогію беларускага апавядання» («Anthologie de nouvelles Biélorusses»), куды ўвайшлі творы 19 беларускіх аўтараў.

Аформленае з добрым мастацкім густам выданне адкрываецца змястоўным лаканічным уступным артыкулам, напісаным віцэ-прэзідэнтам АН БССР акадэмікам, вядомым беларускім пісьменнікам Іванам Навуменкам. Чытач знойдзе тут звесткі пра Беларусь, пра гісторыю зараджання і развіцця беларускага прыгожага пісьменства, пра сучасны стан нашай літаратуры. Асобна даецца ва ўступным артыкуле сцісла, трапная характарыстыка некаторых аўтараў, чые творы прадстаўлены ў «Анталогіі...», а таксама вызначэнне месца і ролі апавядання ў сістэме іншых празічных жанраў беларускай савецкай літаратуры. «Беларуская літаратура, — адзначае Іван Навуменка, — не мае «чыстых» пісьменнікаў-навелістаў. Якуб Колас, Змітрок Бядуля і іншыя пісьменнікі першага пакалення пачыналі сваю творчую дзейнасць перад Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыяй і сталі вядомымі сваімі вершамі, пэзмамі, апавяданнямі і раманамі. Кандрат Крапіва, Кузьма Чорны, Міхась Лынькоў, Пятрусь Броўка нарадзіліся ў дакастрычніцкі перыяд, а пісьменнікамі сталі пасля рэвалюцыі. Для некаторых з іх апавяданне — толькі пабочны від творчай дзейнасці: Крапіва — байкапісец і драматург, Чорны — раманист, Броўка — паэт. Гэта тычыцца і іншых аўтараў дадзенай анталогіі, але апавяданне, — слухна падкрэслівае Іван Навуменка, — з'яўляецца асобным і важным жанрам у нашай літаратуры. Яно сцвердзіла сваю здольнасць раскрываць і памастацку адлюстроўваць найбольш істотныя з'явы грамадскага і культурнага жыцця, маляюца адметныя, арыгінальныя вобразы... Апавяданне мае свой мікракосмас, свае характэрныя рысы, свой стыль, які залежаць ад асобы пісьменніка, а таксама ад сюжэта». Прызначэнне апавядання, яго сацыяльную і мастацкую ролю аўтар уступнага артыкула бачыць у тым, каб «адкрываць новыя з'явы ў жыцці, паказваць новыя вобразы, раскажваць сучаснікам і будучым пакаленням пра чалавека, які жыве і змагаецца за лепшую і прыгажэйшую будучыню».

Як жа выглядае наша беларускае апавяданне ў канадскай «Анталогіі...»? Скажам адразу: вельмі хораша і вельмі прыстойна. Гэта адносіцца і да адбору аўтараў, і да выбару твораў, і да якасці мастацкага перакладу. Сапраўды, укладальнікі «Анталогіі...» ўдала правялі «селекцыйную работу» і змясцілі на старонках кнігі рэчы цікавыя, змястоўныя і, што асабліва важна, характэрныя для творчай манеры таго ці іншага беларускага пісьменніка. Добрых слоў заслугоўвае і праца перакладчыкаў (над канчатковым варыянтам перакладаў працавалі Лоранс Камігліеры і Жыль Гаш). Дарэчы, Жыль Гаш яшчэ 4 гады назад зарэкамендаваў сябе кампетэнтным спецыялістам у галіне перакладу. Тады ён паспяхова пераклаў на французскую мову працу беларускіх вучоных Г. Галенчанкі, В. Шматава і В. Чамярыцкага «Францыск Скарына», якая была выдадзена ў Парыжы ў серыі «Выдатныя прадстаўнікі славянскай культуры».

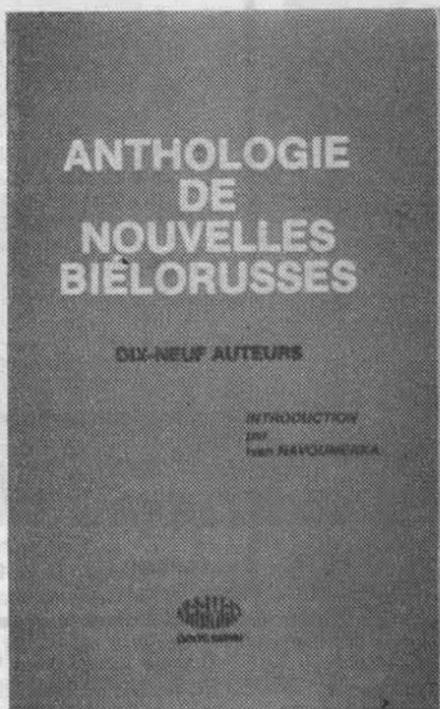
Хаця мастацкая проза ў меншай ступені рэгламентавана строгімі законамі, якія характэрныя для паэзіі і якія абумоўлены метрыкай, рытмам, рыфмоўкай, строфікай і г. д., тым не менш і перад перакладчыкам прозы стаіць складаная задача спасцігнуць ва ўсёй глыбіні сэнс арыгінала, улавіць аўтарскую інтанацыю, выявіць стыль пісьменніка і перадаць усё гэта сродкамі іншай мовы. І перакладчыкі «Анталогіі...» з гонарам справіліся з гэтай задачай: пад французскай моўнай абалонкай паўнацэнна гучыць беларускае мастацкае слова. А гэта — вынік вялікай працы, вынік творчых адносін да справы. Перакладчыцкаму поспеху, безумоўна, спрыяў і той факт, што аўтары перакладаў мелі справу непасрэдна з беларускімі першакрыніцамі, а не з рускімі перакладамі-пасрэдкамі, як гэта часам практыкуецца некаторымі выдавецтвамі. Работа з арыгіналамі дазволіла перакладчыкам максімальна дакладна і блізка данесці да замежнага чытача водар нашага мастацкага слова, ідэйна-сэнсавое гучанне беларускіх апавяданняў у адзінстве іх формы і зместу. Каб пераканацца ў гэтым, дастаткова параўнаць французскія варыянты і беларускія тэксты такіх апавяданняў, як «Адзінокі курган» Якуба Коласа, «Юлька» Змітрака Бядулі, «Андрэй Лятун» Міхася Лынькова, «Начлег у вёсцы Сінегах» Кузьмы Чорнага, «Жуль Верн» Івана Навуменкі, «Дваццаць» Янкі Брыля, «Хлеб» Івана Шамякіна, «Незгойная рана» Васіля Быкава, «Птушкі ляцяць на волю» Івана Чыгрынава.

Хораша гучаць па-французску і апавяданні Кандрата Крапіва, Янкі Скрыгана, Петруся Броўкі, Івана Мележа, Міколы Лупсякова, Алены Васілевіч, Міколы Ткачова, Барыса Сачанкі, Аркадзя Марціновіча... І ўсё ж хочацца асобна вылучыць апавяданне Уладзіміра Караткевіча «Былі ў мяне мядзведзі». Перакладаць Караткевіча цяжка. Напэўна таму, што лексіка яго твораў насычана спрадвечнымі рэаліямі сялянскага жыцця, назвамі прадметаў побыту, да якіх часта вельмі цяжка знайсці адпаведнікі ў чужой мове. Не лёгкі і сінтаксіс гэтага пісьменніка, які ўмее дзівосным чынам пераплятаць простыя сказы са складанымі, аздобленымі да таго ж разгорнутымі дзеяпрыслоўнымі і словазлуччэньнямі. Мова прозы Уладзіміра Караткевіча мае сваю непаўторную чароўную паэтыку. У ёй заўсёды знаходзіцца месца для яркіх запамінальных эпітэтаў, нечаканых арыгінальных метафар. Пісьменнік нярэдка прыбягае да гіпербалазацыі, каб тут жа выкарыстаць літоту... Што ж, тым прыемней, што перакладчыкі змаглі «падабраць ключык» і да гэтага апавядання нашага пісьменніка і прадэманстравалі высокую справыткаванасць і прафесійныя здольнасці.

Завяршаецца «Анталогія беларускага апавядання» бібліяграфічным звесткам пра кожнага з пісьменнікаў, чые творы змешчаны на старонках гэтага цікавага выдання.

Яшчэ адна кніга пра Беларусь, яе народ, яе мастацтва адпраўляецца ў сусветнае падарожжа.

Леанід КАЗЫРА.

Знаёмім з паўрэатамі-82

Юрыя Лысятава, рэжысёра дакументальнага кіно, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР, пастаноўшчыка шэрагу яркіх публіцыстычных стужак, добра ведаюць глядачы ва ўсіх кутках Беларусі, ведаюць па яго работах, па шматлікіх асабістых сустрэчах. Юрыя Васільевіча рэдка застанеш у Мінску. Ён заўсёды ў творчых паездках. Сёння ён здымае фільм пра шахцёраў Салігорска, заўтра — пра хлебарабаў Полаччыны, пасля заўтра — авіялайнер Імчыць яго да будаўнікоў ВАМА. І так з месяца ў месяц, з году ў год. Вынік гэтых паездак — новыя цікавыя фільмы. Сёлета лепшыя работы рэжысёра-кінапубліцыста адзна-

чучь усю значнасць дасягнутага Беларуссю за гады Савецкай улады. Рэжысёры супастаўлялі кадры хронікі з эпізодамі, знятымі сёння. У выніку на экране паўсталі яркія карціны мінулага, нібыта ўзнікшыя ва ўспамінах сённяшніх людзей, якія былі сведкамі гэтага мінулага. Кадры кінахронікі суправаджаюцца іх эмацыянальным расказам пра тыя незабыўныя падзеі. Так, у фільме ў канкрэтных асобах і дэсах ажывае гісторыя. Вось першыя камунары выйшлі на веснавую сяўбу, рыдлёўкамі капаюць арашальны канал, адваёваючы ў балот кавалчкі зямлі. Цяжка будаваць новае жыццё! І адразу ж кадры, знятыя сёння: успамінае

ЗЯМЛЯ МАЯ— ЛЁС МОЙ

чаны Дзяржаўнай прэміяй БССР. Што ён здымаў Юрыя Лысятаў — поўнаметражны фільм ці стужку-дзясцімінутку — у кожнай сваёй рабоце ён заўсёды далёка выходзіць за рамкі біяграфічных даных герояў. Так, у яго карцінах праходзяць лёсы людзей, звычайныя і незвычайныя. Але паказаныя ў яго заўсёды з глыбокім асэнсаваннем іх у часе, развіцці. Вось гэта імкненне пастаноўшчыка раскажваць пра час і людзей і дапамагае яму ствараць яркія вобразы нашых сучаснікаў. Да таго ж ужо ў першых работах рэжысёра выразна выявілася ўменне аўтара выклікаць глядача на жывы дыялог з героямі фільма, да сумеснага разважання пра рэчаіснасць.

І яшчэ адна асаблівасць творчасці Юрыя Лысятава. Яго фільмы заўсёды актуальныя, зладзёныя. Пастаноўшчык гаворыць пра свайго сучасніка як пра чалавека, лёс якога цесна пераплятаецца з лёсам краіны. Сапраўды, хіба можна ўявіць гісторыю рэспублікі, яе цудоўны сённяшні дзень без такіх іменаў, як Арыядна Казей, Герой Сацыялістычнай Працы, настаўніца, былая партызанка; Пятрусь Броўка, народны паэт Беларусі; Іван Мележ, лаўрэат Ленінскай прэміі, народны пісьменнік БССР; бацька Мінай, легендарны партызан; Міхаіл Савіцкі, народны мастак СССР; Пётр Клімук і Уладзімір Кавалёнак, лётчыкі-касманаўты; Георгій Катляроў, слаўты камбайнер. Усе яны героі яго стужак.

«Зямля мая — лёс мой», «Бацькоўскае поле», «Мы з Беларусі»... Ужо самі назвы гавораць пра тое, што прысвечаны фільмы — роднай зямлі і людзям, якія жывуць на гэтай зямлі, хлебамаму полю, праблемам сельскай гаспадаркі.

Вялікі поўнаметражны дакументальны фільм «Зямля мая — лёс мой» пастаўлены Юрыем Лысятавым сумесна з рэжысёрам Р. Ясіцкім да 60-годдзя ўтварэння БССР. Але гэта не проста юбілейны фільм пра гераічны шлях, які прайшла наша рэспубліка за шэсць дзясцігоддзяў. Гэта фільм-роздум пра той свет, у якім мы жывём, пра месца чалавека на зямлі, пра яго працу і барацьбу за мір на планеце.

Перад пастаноўшчыкамі стаяла складаная задача: адабраць для экрана самае важнае, самае характэрнае ў шматгадовай гераічнай гісторыі Беларускай рэспублікі. І аўтары карціны знайшлі ёмістую форму выкладання вялікага матэрыялу, якая дазволіла глядачам ад-

старшыня былой Любанскай камуны Э. Модзін: «Толькі пачалі жыць і працаваць у 1929-м, як на наступны год — гібель азмітых пасеваў, чатырыста гектараў жыта... Толькі адзін сноп і сабралі...». І зноў кантрастная стыкоўка кадраў. Мы на сённяшніх палях Любаншчыны. Бязмежныя, залацістыя, яны радуюць багатымі ўраджаямі. Бачым буйныя жывёлагадоўчыя комплексы, сучасныя добраўпарадкаваныя пасёлкі. На змену сярпам і рыдлёўкам прыйшлі магутныя трактары, навейшыя камбайны і іншыя сельскагаспадарчыя машыны.

Падобных паралеляў, якія падкрэсліваюць гіганцкі крок нашай рэспублікі за гады будаўніцтва сацыялізму, у карціне нямае. Запамінаюцца кадры, знятыя ў Мінску ў 20-я гады, калі адзіным гарадскім транспартам была конка. Прайшло паўстагоддзя, і шырокія проспекты беларускай сталіцы сталі цесныя для транспарту. У 70-я гады пачалася будаўніцтва метро.

Паказваючы сённяшнюю рэспубліку, аўтары часта звяртаюцца і да трагічных дзён Вялікай Айчыннай вайны, раскажваюць аб мужнасці і патрыятызме савецкага народа. Фільм «Бацькоўскае поле», пастаўлены Юрыем Лысятавым у 1979 годзе, прысвечаны актуальнай для беларускай вёскі праблеме міграцыі, умоў быту, вольнага часу, культуры вытворчасці ў сельскай гаспадарцы. На матэрыяле калгаса імя Сільніцкага Полацкага раёна, дзе старшынёй Герой Сацыялістычнай Працы Яўгенія Кімстач, рэжысёр раскажвае пра добрыя адносіны кіраўніка буйнейшай у рэспубліцы гаспадаркі да маладога пакалення. Размова ў карціне ідзе пра маральнае выхаванне сельскай моладзі, пра тыя праблемы, якія хваляюць не толькі старшыню гэтай гаспадаркі, але і ўсё грамадства.

Калектыўны партрэт вядомых людзей нашай Радзімы створаны Юрыем Лысятавым у поўнаметражным фільме «Мы з Беларусі». Мы ўвачавідкі пераконваемся, наколькі багатая наша рэспубліка незвычайнымі людзьмі, грандыёзнымі здзяйсненнямі, яркімі падзеямі.

У шэрагах беларускіх кінапубліцыстаў нямае людзей таленавітых. Сярод іх імя Юрыя Лысятава стаіць на адным з першых месцаў. Ён стварыў і паспяхова працягвае ствараць карціны, у якіх выказана грамадзянская страснасць, імкненне ярка, натхнёна паказаць нашы дасягненні, сур'ёзна аналізаваць праблемы, якія ставіць жыццё.

Вацлаў СМАЛЬ.

ВАША ДУМКА, ЧЫТАЧЫ?

Ужо многа гадоў наша газета дапамагае вам падтрымліваць духоўную сувязь з Радзімай, быць у курсе падзей, што адбываюцца ў нашай рэспубліцы і краіне. Чытаючы «Голас Радзімы», вы даведваецеся пра поспехі Беларусі ў развіцці народнай гаспадаркі, навукі і культуры. Газета пастаянна расказвае пра міжнародныя сувязі рэспублікі, яе актыўную барацьбу за мір і дружбу паміж народамі, сацыяльны прагрэс. Вялікае месца на старонках «Голасу Радзімы» адводзіцца публікацыям важных ініцыятыў СССР, накіраваных на ўсеагульнае раззбраенне, супраць ядзернай катастрофы.

З кожным годам павялічваецца колькасць пастаянных чытачоў «Голасу Радзімы» як у нас у краіне, так і за мяжой. Аднак газета не можа жыць без пастаяннага дыялогу з чытачамі. Ваша меркаванне, што выказваецца ў пісьмах, пры сустрэчах з супрацоўнікамі газеты, заўсёды ўлічваецца пры складанні планаў рэдакцыі.

Цяпер, у канцы года, мы хочам прапанаваць вам разам падумаць, якой быць далей нашай газеце, і запрашаем прыняць удзел у заочнай канферэнцыі чытачоў «Голасу Радзімы».

Будзем удзячны, калі вы адкажаце на наступныя пытанні:

1. З якога часу вы з'яўляецеся чытачом газеты «Голас Радзімы»?
2. Якую ролю ў вашых сувязях з Радзімай адыгрывае газета? Ці дапамагае яна ўяўляць аблічча сучаснай Беларусі?
3. Хто яшчэ, акрамя вас, чытае газету, якую вы атрымліваеце [члены сям'і, суседзі, знаёмыя]?
4. Як хутка прыходзіць да вас «Голас Радзімы»? Ці своєчасова атрымліваеце вы нашу газету?
5. Ваша думка пра змест газеты, пра яе афармленне?
6. Ці звярталіся вы ў рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» з канкрэтнымі прапановамі, пажаданнямі ці якімі-небудзь просьбамі? Ці былі вы задаволены атрыманым адказам?
7. Хацелі б вы прачытаць у газеце пра вашу родную вёску (горад), пра родных і знаёмых, што жывуць у Беларусі?
8. Якія матэрыялы за 1983 год вы лічыце найбольш цікавымі?
9. Якія праблемы — міжнародныя, сацыяльна-эканамічныя, маладзёжныя, культуры і г. д. — вас цікавяць больш за ўсё? Чые аўтарытэтыныя меркаванні па гэтых праблемах хацелі б вы пачуць? Якія пытанні задаць?
10. Якія прапановы і пажаданні хацелі б выказаць рэдакцыі, каб у будучыні газета найбольш адпавядала вашым інтарэсам?
11. У кожным нумары газета расказвае пра падзеі культурнага жыцця рэспублікі. З кім з беларускіх літаратараў, артыстаў, мастакоў, архітэктараў хацелі б вы сустрэцца на старонках «Голасу Радзімы»?
12. Якая ваша думка пра брашуры з серыі «Бібліятэчка «Голасу Радзімы»? Па якіх тэмах трэба было б выдаць брашуры ў будучыні?

Чакаем вашых адказаў і прапанов, паважаныя чытачы. Будзем удзячны, калі разам з імі вы паведаміце і некаторыя звесткі пра

сябе — узрост, адукацыя, род заняткаў. Гэта таксама дапаможа нам больш поўна задаволіць васшы запатрабаванні.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ».

Уже много лет наша газета помогает вам поддерживать духовную связь с Родиной, быть в курсе событий, происходящих в нашей республике и стране. Читая «Голас Радзімы», вы узнаете об успехах Белоруссии в развитии народного хозяйства, науки и культуры. Газета постоянно рассказывает о международных связях республики, ее активной борьбе за мир и дружбу между народами, социальный прогресс. Большое место на страницах «Голасу Радзімы» отводится публикациям важных инициатив СССР, направленных на всеобщее разоружение, против ядерной катастрофы.

С каждым годом увеличивается количество постоянных читателей «Голасу Радзімы» как у нас в стране, так и за рубежом. Однако газета не может жить без постоянного диалога с читателями. Ваше мнение, высказываемое в письмах, при встречах с сотрудниками газеты, всегда учитывается при составлении планов редакции.

Сейчас, в конце года, мы хотим предложить вам вместе подумать, какой быть дальше нашей газете, и приглашаем принять участие в заочной конференции читателей «Голасу Радзімы».

Будем благодарны, если вы ответите на следующие вопросы:

1. С какого времени вы являетесь читателем газеты «Голас Радзімы»?
2. Какую роль в ваших связях с Родиной играет газета? Помогает ли она воссоздать облик современной Белоруссии?
3. Кто еще, кроме вас, читает газету, которую вы получаете [члены семьи, соседи, знакомые]?
4. Как быстро приходит к вам «Голас Радзімы»? Своевременно ли получаете вы нашу газету?
5. Ваше мнение о содержании газеты, ее оформлении?
6. Обращались ли вы в редакцию газеты «Голас Радзімы» с конкретными предложениями, пожеланиями или какими-нибудь просьбами? Были ли вы удовлетворены полученным ответом?
7. Хотели бы вы прочитать в газете о вашей родной деревне (городе), о родных и знакомых, проживающих в Белоруссии?
8. Какие материалы за 1983 год вы считаете наиболее интересными?
9. Какие проблемы — международные, социально-экономические, молодежные, культуры и т. д. — вас интересуют больше всего? Чье авторитетное мнение по этим проблемам хотели бы вы услышать? Какие вопросы задать?
10. Какие предложения и пожелания хотели бы высказать редакции, чтобы в будущем газета наиболее соответствовала вашим интересам?
11. В каждом номере газета рассказывает о событиях культурной жизни республики. С кем из белорусских литераторов, артистов, художников, архитекторов хотели бы вы встретиться на страницах «Голасу Радзімы»?
12. Каково ваше мнение о брошюрах из серии «Библиотечка «Голасу Радзімы»? По каким темам следовало бы издать брошюры в будущем?

Ждем ваших ответов и предложений, уважаемые читатели. Будем благодарны, если вместе с ними вы сообщите и некоторые

сведения о себе — возраст, образование, род занятий. Это также поможет нам более полно удовлетворить ваши запросы.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ».

(ПОРТ)

У ГРЭЦЫІ прайшлі спарборніцтвы барцоў класічнага стылю на Кубак свету. Першае месца ўпэўнена заняла каманда Савецкага Саюза.

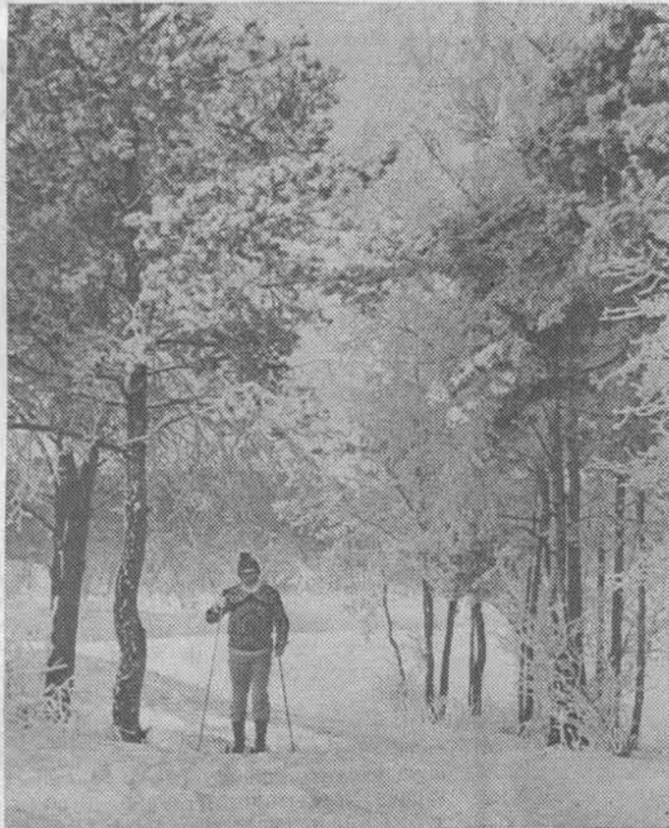
Усе свае паядынкі на гэтых спарборніцтвах выйграў мінчанін Камандар Маджыдаў. Яму таксама ўручана мініяцюрная копія Кубка свету і за асабістае першынство.

БЕЛАРУСКАЯ спартсменка Марына Лобач стала трэцім прызёрам міжнародных спарборніцтваў па мастацкай гімнастыцы, якія прайшлі ў Маскве.

Найбольшую колькасць балаў набрала Таццяна Дручыніна з Омска. Другое месца ў балгаркі Андрыяны Дунаўскай.

МУЖЧЫНСКАЯ зборная СССР па гандболу стала пераможцам міжнароднага турніру «Палярны кубак» у Нарвегіі. Нашы спартсмены выйгралі ўсе сустрэчы.

Лепшым бамбардзірам турніру прызнаны мінчанін Аляксандр Каршакевіч. У ключным матчы з нарвежцамі ён закінуў 9 мячоў.

Па першым снезе.

Фота П. НІКІЦІНА.

СІНІЧКА І ЛЕСАРУБЫ

Лесарубы размясціліся на абед на свежазрэзаных пнях. Падмацаваліся, адпачылі — і зноў за работу. Не паспелі адысці, а шустрая сінічка тут як тут. Хлебныя крошкі збірае і паглядае па баках.

З таго часу і пачала птушачка лесарубаў наведваць. Рабочыя працуюць, а яна лятае вакол. Лесарубы на абед — птушка за імі. Для сінічкі пакідалі не толькі хлебныя крошкі, але і невялікія кавалачкі сала. А калі яна прывыкла да людзей і пасябрала з імі, адзін з рабочых на здзіўленне ўсім заявіў:

— Я прывучу птушку браць корм з рук. Ён заціснуў між пальцаў кавалачак сала, працягнуў руку. Сінічка заўважыла пачастунак адразу — села на руку, пачала дзяўбіць яго. Дзяўбе і на свайго клапатлівага сябра паглядае. А той цярдліва стаіць, не рухаецца, каб не спалохаць яе.

Уволю падмацаваўшыся, птушка паляцела на дрэва і зацягнула сваё любімае: цінь-пунь, цінь-пунь!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 2053